

Bestlutningsforslag nr. B 186. Fremsat den 6. april 2001 af Søren Kolstrup (EL) og Keld Albrechtsen (EL)

Forslag til folketingsbeslutning

om afgift på landbrugets kvælstofab og CO₂-afgift på salg af kunstgødning

Folketinget opfordrer regeringen til at indføre en afgift på kvælstofab med udgangspunkt i nedennævnte model og til at indføre en særlig CO₂-afgift på kunstgødning.

En afgift på landbrugets kvælstofab kan tage udgangspunkt i en model efter følgende retningslinjer:

1. For alle landbrugsbedrifter skal udarbejdes et kvælstofregnskab.
2. Kvælstofregnskabet udarbejdes af planteavlskonsulenten på basis af bedriftens driftsregnskab, hvoraf tilførsel og fraførsel af kvælstof beregnes.
3. Planteavlskonsulenten udregner kvælstofabet og en hertil knyttet afgift og underskriver kvælstofregnskabet.
4. Afgiften indbetales til en kvælstoffond, som administrerer og finansierer ordningen, og hvor provenuet udloddes til landmænd, der vil foretage driftsændringer, hvis sigte er et faldende kvælstofab.
5. Der kan ydes støtte til ombygninger og til udstyr, som betyder en reduktion i kvælstofabet på mindst 10 pct.
6. Støtten skal primært gå til omstilling til økologisk landbrug.
7. Mellem 5 og 10 pct. af provenuet skal anvendes til forskning, der fremmer omstillingen til økologisk landbrug.
8. Kvælstoffonden administreres af Fødevareministeriet.
9. Kvælstoffondens dispositioner varetages af Kvælstofrådet, der sammensættes med følgende 10 personers bestyrelse :
En repræsentant udpeget af Landsforeningen Økologisk Jordbrug.
- En repræsentant udpeget af Det Økologiske Råd.
- En repræsentant udpeget af Danmarks Naturfredningsforening.
- En repræsentant udpeget af Specialarbejderforbundet i Danmark.
- En repræsentant udpeget af Landbrugets Rådgivningscenter.
- En repræsentant udpeget af Danmarks Jordbrugsforskning.
- En repræsentant udpeget af Dansk Familie-landbrug.
- En repræsentant udpeget af De Danske Landboforeninger.
- En repræsentant udpeget af Miljøstyrelsen.
- En repræsentant udpeget af Landbrugsraadet.
10. Regnskabet indsendes årligt til Fødevarerministeriet, der fører statistik, laver stikprøvekontrol på regnskaberne og fører kontrol med afgiftens indbetaling og anvendelse.
11. I beregningsgrundlaget for kvælstofabet indgår totalkvælstofindholdet fra tilførsel via foder, tilførsel via gødning (såvel naturlig som kunstgødning), tilførsel via såsæd, tilførsel via luften, fjernelse via mælk, kød og korn, fjernelse via andre produkter, herunder husdyrgrødning, som leveres til anden side.
12. Kvælstofabet udgør differencen mellem tilført og fjernet kvælstof. Dette punkt bør eventuelt udmøntes detaljeret i et tilhørende cirkulære.
13. Der fastsættes et afgiftsfrit minimumskvælstofab.
14. Kvælstofafgiften fastsættes ved ordningens ikrafttræden til et beløb pr. kg kvælstofab ud over minimumskvælstofabet.

F. t. beslutn. vedr. landbrugets kvælstof og CO₂-afgift på salg af kunstgødning

15. Kvælstofafgiften pristalsreguleres.
16. Kvælstofregnskabet udarbejdes i form af en status for et driftsår.
17. Der kan foretages overførsel af op til 20 pct. af årets tilførsel henholdsvis fjernelse af kvælstof til det efterfølgende regnskabsår.
18. Det første regnskabsår efter ordningens ikrafttræden betales der ikke afgift. I det andet regnskabsår betales 50 pct. af afgiften (overgangsordning).

Bemærkninger til forslaget

Dette beslutningsforslag indgik i en række beslutningsforslag i tidligere folketingsår, senest folketingsåret 1995-96. Beslutningsforslaget er således med nogle justeringer og tilføjelser en genfremsættelse af beslutningsforslag nr. B 79 fra folketingsåret 1994-95, se Folketingstidende 1994-95, forhandlingerne s. 3552 og 5899 og tillæg A s. 2305, og beslutningsforslag nr. B 88 fra folketingsåret 1995-96, se Folketingstidende 1995-96, forhandlingerne s. 3725 og 4856 og tillæg A s. 4168.

Beslutningsforslaget skal ses som en vigtig brik i omstillingen fra økologisk niche- til hovedproduktion. Baggrunden er, at vandmiljøplanerne har spillet fallit. Trods investeringer på tocifrede milliardbeløb og bureaukratiske kontrolordninger kan man *ikke* registrere en signifikant nedsat tilledning af kvælstof til de indre farvande fra landbruget, jf. Vandmiljø 2000: Tilstand og udvikling - faglig sammenfatning. Faglig rapport fra DMU nr. 337 (MPU, alm. del - bilag 357). Heller ikke iltforholdene i de indre farvande er forbedrede. Af samme publikation fremgår, at det høje indhold af nitrat i de øverste grundvandslag er uændret. I Vandmiljø 2000: Status og perspektiver for et renere vandmiljø. Redegørelse fra Miljøstyrelsen nr. 7, fremgår det videre, at hverken andelen af vandløb eller søer, der opfylder deres målsætning med hensyn til vandkvalitet og dyreliv, er blevet større i de sidste 10 år.

Hovedproblemet med vandmiljøplanerne er påbud om detailregulering, hvilket nødvendigvis må ske ud fra gennemsnitsbetragtninger. Dette risikerer at lede den faglige energi - godt landmandskab - over i en undgåelse af de snærende reguleringer. Staten vil notorisk være bagud med hensyn til at stramme reglerne, fordi ressourcerne skal anvendes til at »lukke huller«. Man bevæger sig ind i en usund spiral.

Enhedslisten foreslår indført en økonomisk motivationsfaktor, som gør det attraktivt for den enkelte landmand at planlægge kvælstofmæssigt optimalt ud fra de konkrete forhold på den enkelte bedrift. Dette indebærer mindre kontrol - selvfølgelig under forudsætning af, at den økonomiske motivationsfaktor bliver tilstrækkelig stor til, at den ønskede miljømæssige

effekt opnås. En række kontrolforanstaltninger og en række detailreguleringer påregnes at kunne bortfalde, f.eks. gødningsnormer, regler om andel af efterafgrøder og muligvis også normer for dyretæthed.

På denne baggrund foreslår Enhedslisten indført en toleddet kvælstofafgift, hvor hovedelementerne er en afgift på kvælstofab samt en særlig CO₂-afgift på salg af kunstgødning.

Afgift på kvælstofab er blevet anbefalet af de økonomiske vismænd i den seneste vismandsrapport »Dansk Økonomi, efterår 2000«, hvoraf fremgår, at »En kvælstofafgift kan være mest omkostningseffektiv. I Hansen (1991), foreslås en afgift på kvælstofabet i landbruget som en omkostningseffektiv måde at mindske kvælstofudledningen. Kvælstofabet er forskellen på den mængde kvælstof, der kommer ind i landbrugets produktionsproces, og den mængde kvælstof, der er bundet i de endelige produkter, f.eks. korn. Det er vanskeligt at opgøre kvælstofabet, fordi det kræver måling af kvælstofindholdet i al det input, landbruget anvender til produktionen. En del af måleproblemet kan dog løses med eksisterende teknikker, f.eks. bliver proteinindholdet i mælk målt ved landmandens afregning med mejeriet. Kvælstofindholdet kan derefter opgøres fra proteinindholdet. Ligeledes kan proteinindholdet i kød og korn måles og danne grundlag for en vurdering af kvælstofindholdet. Kvælstofindholdet i kunstgødninger er ligeledes måleligt, så en afgift på den enkelte landmands udledning af kvælstof er ikke et urealistisk bud på en omkostningseffektiv reguleringsform«.

I rapporten »Konsekvenser af kvælstofafgifter i landbruget (1998)«, Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut, vurderes en række konkrete modeller for afgift på kvælstofab samt nedsættelsen af landbrugets kvælstofab ved en afgift på henholdsvis 2, 4 eller 6 kr. pr. kg kvælstof. Forskellene i modellerne drejer sig bl.a. om, hvor i handelssystemet afgiften skal opkræves.

Holland har i 1998 indført en afgift på kvælstofab og på fosfortab og ligeledes indført et afgiftsfrit bundfradrag. Man er startet med et meget højt bundfradrag,

og derfor lader virkningen vente på sig. Der er udarbejdet en plan med terminer for, hvornår bundfradraget skal sænkes. Det væsentlige er, at det kan konkluderes, at selve opgørelsen af de enkelte gårdes kvælstofstab ikke har voldt problemer i praksis.

Kvælstofstab

Et landbrugs kvælstofstab er forskellen mellem indført kvælstof i gødning og foder og fraført kvælstof med gårdens animalske og vegetabiliske produkter. Kvælstofstabet tilledes naturen. Der er ingen tvivl om, at en sænkning af landbrugets kvælstofstab også vil føre til et fald i udvaskningen af nitrat og i fordampningen af ammoniak. Det er ikke muligt at sige hvor meget, da noget af det tabte kvælstof omsættes til uskadelige kvælstofforbindelser som frit kvælstof. Derfor skal evaluering af afgiftens virkning foregå ved konkret at vurdere, om natur og grundvand har fået det bedre.

På landsplan er tilførslen af kvælstof til landbruget i 1998-99 opgjort til 575.000 tons pr. år og kvælstofstabet opgjort til 385.000 tons pr. år. $\frac{2}{3}$ af det af landbruget tilførte kvælstof blev således tabt til naturen.

Afgift på kvælstofstab

Beslutningsforslaget indeholder en model for afgiften, men kan kort beskrives som en afgift, hvis størrelse er afhængig af den mængde kvælstof, der tabes fra den enkelte bedrift. Der indføres et afgiftsfrit bundfradrag, fordi miljørigtig opførsel principielt ikke bør afgiftsbelægges. Naturen kan håndtere et vist kvælstofstab fra landbrugsdrift.

Hvis der anlægges en gennemsnitsbetragtning for hele landet, var kvælstofstabet for hver hektar landbrugsjord i 1999 151 kg. Kvælstofstabet er større ved husdyravl end ved planteavl. Enhedslistens forslag er umiddelbart, at et tab på 50 kg kvælstof pr. hektar landbrugsjord gøres afgiftsfrit. Det kan overvejes, hvorvidt der skal være et højere afgiftsfrit bundfradrag for de produktionsformer, der har et stort tab. Det kan dreje sig om husdyrbrug, hvor der tabes kvælstof både fra stalden og fra marken med foderproduktion samt nogle typer af planteavl. Formålet skulle i så fald være at sikre mod overførsel af kapital fra husdyravl til planteavl. Man kan tænke sig et afgiftsniveau på 5-10 kr. pr. kg kvælstof.

I praksis medfører afgiften, at muligheden for at slippe for afgiften er en motivationsfaktor, som løbende vil styrke interessen for en miljørigtig omstilling. Ved at knytte en direkte forbindelse mellem økonomi og kvælstofstab sikrer man, at landmanden foretager en række fagligt begrundede valg for at nedbringe

kvælstofstabet. Derved undgås, at dyrkningsmetoder generaliseres ud fra overordnede betragtninger. De driftsmæssige beslutninger overlades til landmanden, hvor de hører hjemme.

Ved en omlægning til økologisk drift er det muligt næsten umiddelbart at halvere kvælstofstabet i kvægbesætningen. Det fremgår af rapport nr. 710 fra Foulum Forsøgscenter (maj 1992), som på basis af en analyse af 14 økologiske og 16 konventionelle landbrug når frem til følgende resultat:

»N-overskud blev på de konventionelle gårde beregnet til at variere fra 156-387 kg N/ha/år (i gns. 240 kg) og på de økologiske gårde fra 88-158 kg N/ha/år (gns. 124 kg)« og: »Korrigeret til samme belægningsgrad (1,28 DE/ha) var N-overskuddet 217 ± 9 kg/ha/år . . . på de konventionelle helårsforsøgsbrug. På de økologiske helårsforsøgsbrug var N-overskud 132 ± 13 kg/ha/år . . .«.

Som det fremgår, er der også blandt økologiske brug stor forskel på kvælstofstabet fra brug til brug. En afgift på kvælstofstabet vil derfor også fremme en økologisk kappestrid mellem landmænd for at reducere tabet mest muligt. Hvis afgiften samtidig anvendes målrettet til støtte for økologisk drift og omlægning hertil, vil det have dobbelt effekt.

Afgiften på kvælstofstab vil med tiden kunne ned sættes, når omstillingen fra økologisk niche- til hovedproduktion er gennemført.

CO₂-afgift på salg af kunstgødning

Den anden del af den toleddede kvælstofafgift er en særlig CO₂-afgift, som pålægges kunstgødning ved salg heraf.

En afgift på handelsgødning vil gøre det mere attraktivt at omlægge til økologisk drift, idet afgiften vil øge driftsudgifterne pr. hektar i konventionel drift. Hvis afgiften samtidig anvendes målrettet til støtte for økologisk drift og omlægning hertil, vil det have dobbelt effekt.

Kunstgødning er overflødig i økologisk landbrug og energikrævende at producere.

Ifølge Enhedslistens egne beregninger svarer energiforbruget til produktion af den i Danmark anvendte kunstgødning til 10 pct. af det samlede danske elforbrug. Der foreslås derfor en særlig CO₂-afgift på salg af kunstgødning til forbrug i Danmark for at udfase anvendelsen heraf.

I størrelsesordenen 60 pct. af forbruget er importeret, hvorfor afgiften foreslås pålagt i salgsleddet. Afgiftens størrelse skal svare til den energiafgift, som ville være pålagt produktionen, såfremt denne var un-

derlagt samme energiafgift som danske husholdninger. Afgiften opkræves i engros- eller detailledet.

Omlægning

Midlerne fra afgifterne foreslås administreret helt eller delvist via en »kvælstoffond«, som også skal finansiere omlægningen til økologisk drift. Omlægningen til økologiske produkter og bæredygtige produktionsmetoder skal sikre sunde fødevarer, sundt arbejdsmiljø, bedre husdyrvelfærd og en øget biodiversitet. En sådan omstilling er ikke alene nødvendig af miljøhensyn, men også for at sikre en økonomisk bæredygtig drift, såfremt samfundet ikke skal anvende stadigt stigende ressourcer til miljøoprydning.

Der er i den seneste tid opstået en betydelig større bevidsthed blandt såvel danske forbrugere som forbrugere på de internationale eksportmarkeder til fordel for den økologiske produktionsmetode. Dansk landbrug er derfor også af leverancehensyn nødt til at opprioritere økologisk landbrug.

Økologiske produkter er i dag dyrere end traditionelt fremstillede produkter. Alligevel er der en kraftig vækst i efterspørgslen såvel nationalt som internationalt. Forbrugerne vil gerne betale mere for varer, som er produceret ud fra økologiske principper.

Imidlertid vil et skift fra nicheproduktion til hovedproduktion af økologiske varer medføre de samme stordriftsfordele, som det traditionelle landbrug i dag nyder godt af.

Men også en betydelig større udbredelse af økologisk landbrug vil i sig selv optimere produktionsmetoderne inden for den økologiske driftsform. Tilsammen betyder dette, at udsalgsprisen kan sænkes med tiden.

Eksporten af landbrugsvarer vil ligeledes kunne sikres, idet resultatet af omstillingen bliver økologiske højprisvarer som en nicheproduktion på verdensmarkedet.

Hertil kommer, at borgerne ved en omstilling til økologisk landbrug kollektivt vil kunne opnå skattelettelser som følge af færre udgifter til oprydning efter det traditionelle landbrugs miljøskader.

Skriftlig fremsættelse

Søren Kolstrup (EL):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om afgift på landbrugets kvælstoftab og CO₂-afgift på salg af kunstgødning.

(Beslutningsforslag nr. B 186).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.